

Statsminister og Høyres leder Erna Solberg
Statsministerens kontor
Pb 8001
Dep 0030 Oslo

Oslo, 10. april 2014

Kopi:

- Stortingspresident Olemic Thommessen
- Jan Tore Sanner, første nestleder, Kommunal- og moderniseringsminister
- Bent Høie, andre nestleder, Helse- og omsorgsminister
- Paul Joakim Sandøy, Unge Høyre-leder,
- Julie Margrethe Brodtkorb, leder Høyres Kvinneforum
- Torbjørn Røe Isaksen, Kunnskapsminister
- Monica Mæland, Næringsminister
- Parlamentarisk leder Trond Helleland
- Parlamentarisk nestleder Nikolai Astrup
- Lars Arne Ryssdal, Generalsekretær

- Børge Brende, Utenriksminister
- Ine Marie Eriksen Søreide, Forsvarsminister
- Erik Skutle, Stortingsrepresentant
- Michal Tetzschner, Stortingsrepresentant

Grunnloven bør beskytte hele spekteret av menneskerettigheter: sivile, politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle

Statsminister og partileder Erna Solberg,

Den norske Helsingforskomité og Amnesty International Norge ønsker med dette brevet å argumentere for at Høyre bør støtte et forslag om å vedta et nytt kapittel i den norske Grunnloven som inneholder både sivile, politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle menneskerettigheter.

Begge organisasjonene har deltatt i debatter og høringer på Stortinget og andre steder om menneskerettigheter i Grunnloven. Vi har hele tiden fremmet lignende synspunkter som vi gir uttrykk for i dette brevet. Men siden vi er klar over at Høyres representanter vil kunne spille en avgjørende rolle i avstemningen, og siden vi vet at det er skepsis blant enkelte av Høyres representanter til å vedta økonomiske og sosiale rettigheter, ønsker vi med dette brevet å fremme noen argumenter for å vedta en fullstendig menneskerettighetsreform av Grunnloven.

Det er sjelden stortingsrepresentanter deltar i en slik prinsipielt viktig avstemning. Stortinget har en historisk sjanse til å modernisere Grunnloven på menneskerettighetsområdet – i pakt med Norges internasjonale forpliktelser og i samsvar med Norges rolle som pådriver for hele spekteret av menneskerettigheter i FN, Europarådet og andre internasjonale organisasjoner.

A) Grunnloven bør bekrefte FNs definisjon av menneskerettighetene

FNs menneskerettighetskommisjon tok i perioden 1946-48 avstand fra å splitte menneskerettighetene i sivile og politiske rettigheter på den ene siden og økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter på den andre. Under Eleanor Roosevelts ledelse ble det enighet om et syn på menneskerettighetene som et udelelig hele. De ulike rettighetene styrker og balanserer hverandre. Dette er en banebrytende hovedtanke i Verdenserklæringen om menneskerettigheter.

Menneskerettighetene står etter dette synet over ideologiske prioriteringer av rettigheter. De ulike rettighetene er del av et samlet vern om menneskets grunnleggende verdighet. Rettighetene i Verdenserklæringen og senere dokumenter er med andre ord ikke et *buffetbord* man kan velge og vrake fra. De utgjør et hele og skal forstås og praktiseres slik.

- Det vil være oppsiktsvekkende hvis Norge signaliserer et brudd med denne tenkningen ved å innlemme bare deler av den internasjonale rettighetskatalogen i Grunnloven.
- Det vil også representere et brudd med norsk tradisjon og lovforankring av så vel sivile og politiske rettigheter som økonomiske og sosiale velferdsrettigheter. Menneskerettsloven av 1999 inkorporerer alle fem kategorier menneskerettigheter.
- Siden det foreligger et forslag om å innta hele spekteret av menneskerettigheter vil Stortinget aktivt måtte *stemme ned (si nei til)* å innta økonomiske og sosiale rettigheter. Det vil sende et sterkt signal om at menneskerettighetene *ikke* er udelelige og likestilte.

B) Økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter er ikke uhåndterbare

Økonomiske og sosiale rettigheter er ikke nødvendigvis dyrere, vagere og mer uhåndterbare enn sivile og politiske rettigheter. Felles for dem er at de er kortfattet formulert og ment å fungere som prinsipper og retningsangivere for statens myndighetsutøvelse.

Det finnes en misforstått frykt for økonomiske og sosiale rettigheter. Statene har i realiteten en betydelig skjønnsmargin. Rettighetsbrudd dreier seg først og fremst om diskriminering i forhold til ulike gruppers tilgang til ressurser og muligheter (for eksempel arbeid) eller hvis en stat ikke bruker sine ressurser til å sikre et rimelig minimumsnivå av velferd og sosiale ytelser.

Også sivile og politiske rettigheter har en utgiftsside. For eksempel handler frihet fra tortur i dagens Norge ikke om å forhindre at politiet begår fysiske overgrep, men om å sørge for at forholdene i fengsler og politistasjoner er i tråd med visse minstekrav og å sørge for god nok trening av politi og fengselspersonell. Dette koster, men vi er likevel overbevist om at gevinsten for den enkelte og for samfunnet er større.

Grunnen til at menneskerettighetene ble vedtatt i to FN-konvensjoner i 1966, var den ideologisk begrunnede konflikten som preget verden på den tiden. Et av FNs viktigste bidrag til forståelsen av menneskerettighetene har nettopp vært å understreke at de ulike kategoriene hører sammen og at rettighetene må avveies i forhold til hverandre.

Mens politiske flertall i demokratiske stater skifter mellom de som vil ha en stor stat og de som ønsker en mindre stat, mellom de som er mest opptatt av negativ frihet for den enkelte og de som er opptatt av at staten har positive plikter til å beskytte enkeltindividet, utgjør menneskerettighetene et historisk kompromiss. Det sier at uansett politisk flertall skal staten respektere og sikre et minstemål av respekt for frihets- så vel som velferdsrettighetene.

De nordiske velferdsstatene blir respektert og beundret verden over nettopp fordi de oppfyller denne balanserte tilnærmingen som menneskerettighetene representerer: stor grad av frihet for den enkelte, samtidig som det finnes ordninger som understøtter den enkelte når det er nødvendig.

Denne balanserte tilnærmingen, som allerede er inkorporert i menneskerettsloven og som Norge står for internasjonalt, bør også komme systematisk til uttrykk i Grunnloven. I det foreliggende grunnlovsforslaget er seks økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter tatt med, hvorav tre allerede er å finne i Grunnloven. De tre nye er retten til grunnleggende helsehjelp og tilstrekkelig levestandard, retten til utdanning og retten til egen kultur. Dette er rettigheter som er godt forankret i lovverket, og de aller fleste vil se på dem som forutsetninger for et godt og rettferdig samfunn.

Grunnloven må uttrykke det som allerede er realiteten. «Vi må oppdatere det viktigste dokumentet om Norge», slik avdøde leder av Stortingets menneskerettighetsutvalg, Inge Lønning, uttrykte det på et av mange møter han deltok på om behovet for å styrke menneskerettighetene i Grunnloven.

C) Rettsliggjøring av rettighetene nødvendig

Økonomiske og sosiale rettigheter tar heller ikke for mye makt fra politiske organer og gir den til domstolene. I praksis er domstolene tilbakeholdne med å overprøve politiske beslutninger.

Det er nettopp et viktig poeng å sikre «rettsliggjøring av menneskerettighetene». Ser vi med et nøkternt blikk på situasjonen i mange av verdens land i dag så er hovedproblemet nettopp mangelen på rettsliggjøring. Menneskerettighetene forblir først og fremst festtaler, mens vanlige mennesker som opplever klare brudd på rettighetene kan se langt etter oppreisning i domstolene eller på andre måter.

Det kan være at det finnes rettighetslovgivning som utgjør et demokratisk problem, men vi kan ikke se at dette gjelder *menneskerettighetslovgivning*. Der menneskerettighetene setter en stopper for flertallet er det på sin plass. Det er mindretallet, de sårbare gruppene og de som faller utenfor som har mest bruk for menneskerettighetene. De trenger dem i lovs form. Og de trenger hele spekteret av rettigheter.

D) Viktig forslag om ny nasjonal institusjon for menneskerettigheter rimer dårlig med «skjev» Grunnlov

I den norske debatten om menneskerettigheter i Grunnloven har både sterke advarsler og sterk støtte kommet frem. I realiteten har Norge sin menneskerettighetsrevolusjon bak seg. Vi har i lov og i praksis bestemt oss for å respektere og sikre menneskerettighetene; både som stat og som samfunn.

Selv om Norge fra tid til annen blir kritisert og utfordret på menneskerettighetsfeltet er det liten tvil om at situasjonen sammenlignet med andre land er god her. Men dette er en situasjon vi kan miste. Og at vi allerede er ganske gode betyr ikke at vi ikke kan bli bedre.

Derfor er det så viktig at en av Høyres stortingsrepresentanter, Stortingspresident Olemic Thommesen, har fremmet et forslag om å etablere en ny nasjonal institusjon for menneskerettigheter i Norge, med forankring i Stortinget og knyttet til Sivilombudsmannen. Selv om forslaget er forskjellig fra hva vi selv har foreslått, ser vi nå frem til at Norge får en

effektiv og sterk nasjonal institusjon som vil få høyeste karakter i den internasjonale rangeringen av slike institusjoner (A-status).

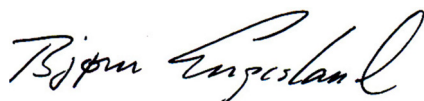
En slik institusjon vil ha som oppgave å fremme og beskytte hele spekteret av menneskerettigheter slik de er definert i FN- og Europarådskonvensjonene som Norge har ratifisert.

Det vil være uheldig og sende et forvirrende signal hvis Stortinget, samtidig som det forsterker beskyttelsen av hele spekteret av menneskerettigheter, vedtar en *rettighetsskjev* Grunnlov.

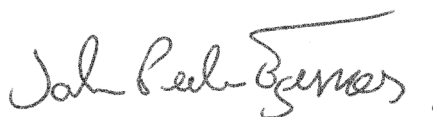
Etter vår mening vil Norge være best tjent med en Grunnlov som uttrykker den reelle rettstilstanden og hele spekteret av internasjonale forpliktelser. Da må de økonomiske og sosiale rettighetene med. Stortinget vil da avslutte et kapittel i vår historie hvor Grunnloven ikke har gitt et fullgodt bilde av de verdier og rettigheter som gjelder i Norge.

Hvis noen lurer på hva Norge står for og hva som gjelder som viktigst her, kan vi da trygt peke på Grunnloven. Den har tjent oss godt i 200 år, og med et sterkt menneskerettighetskapittel har vi en Grunnlov også for fremtiden.

Vennlig hilsen,

Bjørn Engesland
Generalsekretær
Den norske Helsingforskomité

John Peder Egenæs
Generalsekretær
Amnesty International